

OLIY TA'LIM MUASSASALARI RAQOBATBARDOSHLIGIGA TA'SIR QILUVCHI OMILLAR

G.M.Qudratova

Osiyo xalqaro universiteti o'qituvchisi

Annotatsiya: Mazkur maqolada oliy ta'lim muassasalarining raqobatbardoshligini shakllantiruvchi omillar tahlil qilinadi. Unda ta'lim sifati, innovatsion salohiyat, kadrlar malakasi, xalqaro hamkorlik, infratuzilma, boshqaruv samaradorligi va raqamli transformatsiya kabi mezonlar asosida universitetlar o'rtasidagi raqobat muhiti o'rganilgan. Shuningdek, global reyting tizimlarining (QS, Times Higher Education, ARWU) baholash indikatorlari orqali O'zbekiston oliy ta'lim tizimining xalqaro maydondagi o'rni tahlil etiladi. Maqola yakunida oliy ta'lim muassasalari raqobatbardoshligini oshirish bo'yicha ilmiy asoslangan taklif va tavsiyalar berilgan.

Kalit so'zlar: oliy ta'lim, raqobatbardoshlik, innovatsiya, boshqaruv, xalqaro reytinglar, kadrlar salohiyati, ta'lim sifati, raqamli transformatsiya.

Hozirgi globallashuv va bilim iqtisodiyoti sharoitida oliy ta'lim muassasalari (OTM) mamlakatning iqtisodiy, ijtimoiy va madaniy rivojlanishida muhim strategik rol o'ynaydi. Ta'lim sifati va ilmiy salohiyat darajasi nafaqat milliy kadrlar tayyorlash tizimining samaradorligini, balki mamlakatning xalqaro maydondagi nufuzini ham belgilaydi. Shu sababli oliy ta'lim muassasalarining raqobatbardoshligini oshirish masalasi hozirgi kunda dolzarb ilmiy va amaliy muammolardan biridir.

Oliy ta'lim muassasasining raqobatbardoshligi deganda, uning boshqa ta'lim tashkilotlari orasida sifatli ta'lim berish, ilmiy tadqiqotlar olib borish, innovatsiyalarni joriy etish va xalqaro hamkorlikni kengaytirish bo'yicha ustunlikka ega bo'lish qobiliyati tushuniladi. Raqobatbardoshlik ko'plab ichki va tashqi omillar ta'sirida shakllanadi.

Birinchidan, ta'lim sifati — asosiy omillardan biridir. Dars jarayonida zamonaviy pedagogik texnologiyalar, interfaol metodlar va raqamli ta'lim vositalarining qo'llanilishi o'quv jarayonining samaradorligini oshiradi. Shu bilan birga, o'quv dasturlarining xalqaro standartlarga muvofiqlashtirilishi bitiruvchilarning mehnat bozoridagi raqobatbardoshligini ta'minlaydi.

Ikkinchidan, professor-o'qituvchilar tarkibining ilmiy va kasbiy salohiyati muhim omildir. Ilmiy darajaga ega o'qituvchilar ulushi, ularning xalqaro nashrlardagi maqolalari soni, ilmiy grantlarda ishtiroki universitetning ilmiy nufuzi va reytingdagi o'rniga bevosita ta'sir ko'rsatadi.

Uchinchidan, innovatsion va ilmiy faoliyat. Innovatsion loyiha va startaplarni qo'llab-quvvatlash, tadqiqot natijalarini amaliyotga tatbiq etish, intellektual mulkni tijoratlashtirish universitetning iqtisodiy mustaqilligini oshiradi. Shu sababli OTMlar

nafaqat bilim beruvchi, balki yangi bilim yaratuvchi markaz sifatida faoliyat yuritishi lozim.

To‘rtinchidan, xalqaro hamkorlik va akademik mobil’lik. Talabalar va o‘qituvchilar almashinuvi, qo‘shma ta’lim dasturlari, xalqaro grantlar, xorijiy universitetlar bilan strategik ittifoqlar OTMning global integratsiyasini kuchaytiradi. QS va THE reyting tizimlari ham aynan xalqaro hamkorlikni muhim indikator sifatida baholaydi.

Beshinchidan, boshqaruv tizimi va strategik menejment. Oliy ta’lim muassasalarida korporativ boshqaruv tamoyillarini joriy etish, samaradorlik ko‘rsatkichlari asosida rejalashtirish, raqamli boshqaruv (digital governance) tizimlarini rivojlantirish orqali resurslardan oqilona foydalanish raqobatbardoshlikni oshiradi.

Oltinchidan, raqamli transformatsiya. Zamonaviy ta’limda onlayn platformalar, sun’iy intellekt asosidagi baholash tizimlari, big data tahlili kabi texnologiyalarni tatbiq etish OTMning innovatsion salohiyatini kuchaytiradi. Raqamli muhitda ta’lim sifati, tezkor boshqaruv va ma’lumotlar tahlili universitet muvaffaqiyatining asosiy mezoniga aylanmoqda.

Yettinchidan, talabalar va bitiruvchilarning mehnat bozoridagi muvaffaqiyati. Ishga joylashish darajasi, ish beruvchilar bilan hamkorlik va bitiruvchilarning professional muvaffaqiyati universitetning raqobatbardoshligini belgilovchi asosiy indikatorlardan biridir.

So‘nggi yillarda O‘zbekiston oliy ta’lim tizimida raqobat muhiti kuchaymoqda. 2023–2025 yillarda respublikada 200 dan ortiq OTMlar faoliyat yuritmoqda, ulardan qariyb 40 tasi xorijiy universitetlarning filiallaridir. Bu esa sifatli ta’lim xizmatlariga bo‘lgan talabni oshirmoqda. QS World University Rankings 2025 natijalariga ko‘ra, O‘zbekistonning 7 ta universiteti xalqaro ro‘yxatga kiritilgan bo‘lib, ulardan Toshkent Davlat Sharqshunoslik universiteti, Toshkent Axborot Texnologiyalari universiteti va O‘zbekiston Milliy universiteti eng yuqori o‘rinni egallagan.

O‘zbekiston hukumati tomonidan oliy ta’limda sifatni oshirish, reyting tizimlarini joriy etish, xalqaro akkreditatsiya va raqamli boshqaruv mexanizmlarini yo‘lga qo‘yish bo‘yicha keng qamrovli islohotlar amalga oshirilmoqda. Jumladan, “Raqobatbardosh kadrlar tayyorlash” milliy dasturi doirasida OTMlar uchun ilmiy grantlar, startaplar va innovatsion loyihalarga alohida e’tibor qaratilmoqda.

Oliy ta’lim muassasalarining raqobatbardoshligini oshirish ko‘p omilli jarayon bo‘lib, ta’lim sifati, ilmiy salohiyat, innovatsion faoliyat, boshqaruv tizimi, raqamli transformatsiya va xalqaro integratsiya darajasi bilan chambarchas bog‘liqdir. O‘zbekiston tajribasi shuni ko‘rsatadiki, raqobatbardosh universitet yaratish uchun faqat moddiy resurslar emas, balki intellektual, tashkiliy va innovatsion imkoniyatlarni uyg‘unlashtirish zarur.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. . Mahmudovna, Q. G. (2025). Indicators for assessing the competitiveness of educational institutions. Multidisciplinary Journal of Science and Technology, 5(6), 1956-1959.
2. Qudratova, G. M., & Xolmurodov, J. (2025). O'ZBEKISTONNING YASHIL IQTISODIYOTGA O 'TISH CHORA-TADBIRLARI. Modern Science and Research, 4(6), 603-605.
3. Qudratova, G. M., & Ergashboyev, S. (2025). QAYTA TIKLANADIGAN ENERGIYA MANBALARI VA O 'ZBEKISTONNING YASHIL IQTISODIYOTGA O 'TISHDAGI AHAMIYATI. Modern Science and Research, 4(6), 551-554.
4. Sodiqova, N. T., & Qudratova, G. M. (2024). Tashkilotning innovatsion faoliyati samaraligini baholash. Studying the progress of science and its shortcomings, 1(2), 286-294.
5. Azimov, B. F., & Qudratova, G. M. (2025). XARAJAT TUSHUNCHASI VA MAHSULOT TANNARXINI SHAKLLANTIRISH: NAZARIYA VA AMALIYOT. MODERN PROBLEMS IN EDUCATION AND THEIR SCIENTIFIC SOLUTIONS, 1(4), 79-85.
6. Qudratova, G. M., & Egamberdiyeva, S. (2025). OLIY TA'LIM MUASSALARI RAQOBATBARDOSHLIGINI OSHIRISHDA XORIJIY HAMKORLIKNING AHAMIYATI. Modern Science and Research, 4(5), 743-748.
7. Qudratova, G. (2025). INCREASING GROSS REGIONAL PRODUCT THROUGH ENHANCING THE QUALITY OF EDUCATIONAL SERVICES. International Journal of Artificial Intelligence, 1(4), 1121-1124.
8. Qudratova, G. M. (2025). KADRLAR TAYYORLASH MARKAZLARI: INNOVATION RIVOJLANISH VA TA'LIMGA YONDASHUVLAR. TA'LIM, TARBIYA VA INNOVATSIYALAR JURNALI, 1(6), 231-236.
9. Qudratova, G. M. (2025). BANDLIK MARKAZLARI VA XIZMATLARINING MINTAQA INNOVATION FAOLLIGIGA TASIRI. IZLANUVCHI, 1(6), 427-433.
10. Qudratova, G. M. (2024). Methodology for assessing the competitiveness of higher education institutions. Gospodarka i Innovatsje, 51, 191-195.
11. Qudratova, G. M. (2025). INNOVATION YARMARKALARNI TASHKIL ETISHDAGI ENG KOP UCHRAYDIGAN MUAMMOLAR VA ULARNING AYRIM YECHIMLARI. YANGI O 'ZBEKISTON, YANGI TADQIQOTLAR JURNALI, 2(9), 722-729.
12. Qudratova, G. M. (2025). MAHALLIY HUKUMAT VA TARTIBGA SOLUVCHI ORGANLARINING INNOVATSIYALARNI RIVOJLANTIRISHDAGI ROLI: O'ZBEKISTON VA RIVOJLANGAN

DAVLATLAR TAJRIBASI. ZAMIN ILMIY TADQIQOTLAR JURNALI, 1(5), 152-158.

13. Qudratova, G. M., & Egamberdiyeva, S. (2025). SOCIAL PROTECTION AND ITS IMPORTANCE IN ECONOMIC DEVELOPMENT. Modern Science and Research, 4(3), 202-206.

14. Qudratova, G. (2025). EFFECTIVE USE OF ECONOMETRIC RESEARCH- AS A FACTOR OF ECONOMIC DEVELOPMENT. Journal of Applied Science and Social Science, 1(3), 218-220.

15. Qudratova, G. (2025). The importance of econometric research in studying the competitiveness of higher education institutions. International Journal of Artificial Intelligence, 1(2), 305-307.

16. Qudratova, G. M. (2024). METHODOLOGY OF ANALYSIS OF COMPETITIVENESS OF HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS IN BUKHARA REGION. International journal of artificial intelligence, 4(10), 341-345.

17. Qudratova, G. M., & Sodiqova, N. T. (2024). AHOLINING OZINI OZI BANDLIGINI TAMINLASHNING MAZMUN-MOHİYATI. THEORY OF SCIENTIFIC RESEARCHES OF WHOLE WORLD, 1(2), 162-166.

18. Husenov, A., & Qudratova, G. (2025). RAQOBAT VA RAQOBAT STRATEGIYALARI: NAZARIY VA AMALIY YONDASHUVLAR. Modern Science and Research, 4(2), 292-299.

19. Qudratova, G. M. (2025). INNOVATION MARKAZLAR: RIVOJLANISHI, TAQQOSLAMA TAHLIL VA KELAJAKDAGI TENDENSIYALAR. ANALYSIS OF MODERN SCIENCE AND INNOVATION, 1(7), 98-104.

20. Qudratova, G. M., & Egamberdiyeva, S. (2025). IJTIMOİY HIMOYA VA UNING IQTISODIYOTNI RIVOJLANTIRISHDAGI AHAMIYATI. Modern Science and